

Kunst

Skrevet i stein

Veteranen Kristian Blystads ansikter og menneske- og dyrekropper er både rørende og i enhver forstand tunge.

Kåre Bulie
15. juli

Livets spørsmål: Blystads verk kan ved første øyekast virke tause, men vitner om livets grunnleggende spørsmål. Foto: Istvan Virag

Legg på leselista

Monolithos

Kristian Blystad | Vigelandmuseet i Oslo | Står til 4. oktober

Utstillingen begynner i det grønne utenfor – med et ruvende marmorobjekt som ligner en oppslått trykksak. Den tunge skulpturen, som er ny av året og i tillegg preger katalogens forside, bærer da også tittelen «Bok». Bokstaver inneholder den ikke, men den er preget av en hel del annet å «lese»: Det muraktige bidraget, som på samme tid lokker folk til seg og sperrer for institusjonens inngang og minner om at opphavsmannen er kjent også med arkitekturens verden, er betegnende for interessen hans for bergarter og for historien, fargene og overflatevirkningene deres. Typisk for kunstnerens omfattende tilstedeværelse i landets offentlige rom er verket som krever at man vandrer rundt det, i tillegg.

Hovedpersonen heter Kristian Blystad og fylte i vår 80. I sin to år gamle bok om ham utroper Øivind Storm Bjerke Blystad til en «monumentalkunster i det store formatet». «Bok» gir kunsthistorikeren dekning for formuleringen. Med både det og «Monolithos», som mønstringen storverket innleder, er døpt, feirer Vigelandmuseet og Oslo kommunes kunstsamling den norske billedhoggerveteranen på en måte som yter livsverket rettferdighet.

Ifølge kuratorene kan utstillingstittelen foruten som en bemerkning om Blystad-produksjonens monumentalitet leses som en referanse til Gustav Vigelands høyreiste klassiker med nesten samme navn. Enhver billedhogger som stiller ut i Vigelandmuseet, må finne seg i å bli sammenlignet med fenomenet som har gitt institusjonen navn. At det for Blystads del ikke er for første gang – hans forrige mønstring i museet fant sted for 25 år siden – forteller mye om kunstnerens sentrale plass i det norske skulpturlandskapet rundt årtusenskiftet.

Imidlertid er det ikke først og fremst den dialogen med Vigelands verk kuratorene har lagt opp til, som skinner. I det rommet hvor den er tydeligst, har de plassert en gruppe små Blystad-kvinnehoder i en sirkel mellom Vigelands langt større skulpturer av mennesker i kamp med øgler og legendens modell til fontenen i parken ved siden av. Hodene, i hovedsak av granitt, er rørende, men den samtalen museet her legger opp til, forblir i mine øyne uklar.

Snarere er det de salene hvor Blystad får utfolde seg på egen hånd, som gjør sterkest inntrykk. «Monolithos» føyer seg inn i Vigelandmuseets etter hvert lange rekke av presentasjoner av levende kunstnere, og som vanlig er det rom i hver sin ende av institusjonen som er tatt i bruk. I salene som ligger rett inn til høyre, er Blystad på sitt mest figurative, forenkling til tross: Etter å ha passert to menneskefigurer av bronse som kan virke som om de er i kamp, fortsetter man forbi en hengende fisk av diabas, et uspesifisert dyr av samme materiale og et svin av tre. Sistnevnte er skapt i 1980 – uvanlig nok av brukt, «funnet» materiale, kasserte jernbanesviller – mens fisken er fra 2026. Slik demonstrerer denne avdelingen ikke bare Blystads variasjon i materialbruk og arbeidsmåte, men også utstillingens nærmere et halvt århundre lange spenn i tid.

«Det er salene hvor Blystad får utfolde seg på egen hånd, som gjør sterkest inntrykk»

De stiliserte dyrene med bøyde hoder er i likhet med kvinnes ansikter rørende. Høydepunktet i denne delen av utstillingen venter likevel i det innerste rommet: én stor og én liten, mer dempet moskus, begge lagd i 2017 – av en lang rekke plater av skifer. Den store er plassert slik at den kan sees på lang avstand og utgjør et formidabelt spill for øyet: på samme tid en abstrakt steinkomposisjon med stadig skiftende farger og overflater som endrer karakter mens man beveger seg rundt den, og en umiddelbart gjenkjennelig dyreform. Sammen glir den moskusfamilien det er nærliggende å betrakte den fjell-lignende duoen som, godt inn i Vigelandmuseets rødlige rom. De er på sin side en påminnelse om hvilket klenodium denne bygningen er.

Etter hodene og dyrene utgjør torsoene utstillingens tredje hovedkategori. Mønstringens største sal er fylt av Blystad-skulpturer hvor overkropper dominerer. Her trer den blandingen av det arkaiske og det moderne som kjennetegner nordmannens kunstnerskap, tydelig frem. En gruppe figurer, én i bronse, de øvrige i granitt, som er redusert til det bortimot ugjenkjennelige, er plassert i en halvsirkel ute på gulvet. Titlene – «Hestekar», «Bærer» og «Kineser» – understreker at det er tale om

mennesker. De to første innvarsler dessuten aktivitet og arbeid. Skikkelsene uten hode ble – en av dem rett nok i et annet materiale – første gang vist på Blystads festspillutstilling i Bergen i 1994, under den gåtefulle samletittelen «Tåkemennene». Også disse skulpturene belønner grundige studier: Da trer detaljer og variasjoner i overflate og farge frem.

I samme rom fester jeg meg særlig ved den elegante sandsteinsskulpturen «Bare rød» (2009). At tittelen poengterer fargen heller enn formen, understreker ytterligere at i dette mindre, prikkete verket har Blystad redusert kroppspreget særlig sterkt: For øvrig pleier kunstneren i tittelen å påpeke at det er tale om et legeme. Også i dette tilfellet er den stadig skiftende overflaten forbløffende. Gradvis innser man at det nok en gang er tale om en torso.

Dette rommet poengterer også møtet mellom skulptur og sokkel: Mens enkelte hviler tungt på underlaget, ser det i andre tilfeller ut som om skulpturen er i ferd med å lette fra det – eller står i fare for å falle ned fra det.

Kuratorene presiserer at «Monolithos» ikke er en retrospektiv utstilling, men snarere en presentasjon av både «nøkkelverk» fra historien og nye bidrag. Utvalget vitner om et i enhver forstand ruvende kunstnerskap. Det bærer preg av en utøver som parallelt har forholdt seg til sin tid og arbeidet med en sterk historiebevissthet og vilje til uavhengig av skiftende moter å fortsette å drive med sitt. Blystads verk kan ved første øyekast virke tause, men vitner om livets grunnleggende spørsmål og kroppen de erfares fra, så vel som om den stolte tradisjonen denne kunsten skriver seg inn.

Prisverdig er det at den kraftfulle jubileumsutstillingen fortsetter i Oslos offentlige uterom, som lenge har vært en særlig viktig arena for Blystad. Samtidig som «Monolithos» åpnet, ble en ny, diger skulptur laget av kunstneren avduket på Grev Wedels Plass, i hovedstadens sentrum. I tillegg tilbyr museet et kart for den som vil legge ut på Blystad-vandring i byen, og det har et tosifret antall prikker på seg. Forhåpentlig vil det få den som begir seg ut på den, til å oppdage bidrag av kunstnerens kolleger i tillegg – og å innse hvordan de alle er del av en felles, lang skulpturhistorie som også strekker seg langt utover Norges grenser.

